Kristína Králiková

SEGEŠ, V. Legendárny husár Ladislav Škultéty - Gábriš a jeho doba.

1. vyd. Bratislava: Vojenský historický ústav, 2021, 243 s. ISBN 978 – 80 – 89523 – 75 – 7.

Armáda a polícia majú k sebe po všetkých stránkach veľmi blízko. Je to prirodzené, pretože policajná zložka i vojenská zložka sú súčasťou brachiálnej moci takmer každého štátu. Obe majú úlohu garantovať bezpečnosť spoločnosti integrovanej do štátneho útvaru. Vojenská zložka garantuje vonkajšiu bezpečnosť štátu, policajná zložka zabezpečuje jeho vnútornú bezpečnosť. Napokon, polícia sa zrodila v lone armády ... . Preto je originálna knižná publikácia vedecko-monografického charakteru, slovenskej i medzinárodnej čitateľskej verejnosti autorsky sprostredkovaná docentom Vladimírom Segešom zameraná nielen na personálnu základňu rakúskej armády formujúcu sa na úsvite moderných dejín, a konkrétne na životné osudy jedného jej príslušníka, Slováka. Keďže sa autor monografie, všeobecne známy a medzinárodne široko uznávaný vojenský historik, zameral na podrobnejší rozbor tejto doby a zástoja armád pri jej historickom formovaní, výtvarne mimoriadne vydarene riešená a svojim obsahom novátorsky koncipovaná kniha je mimoriadne významná nielen pre spoznávanie vojenskej stránky života vtedajšej spoločnosti, ale je nanajvýš užitočná aj pre spoznávanie doby, v ktorej sa rodili zárodky policajných činností. Mimoriadne je však potrebné oceniť autentické vedecké závery autora diela vyvracajúce, alebo spresňujúce donedávna verejne publikované mylné informácie nielen o živote, ale aj o až „neuveriteľnej“ vojenskej službe legendárneho slovensko - uhorského husára, korneta/zástavníka Ladislava Škultétyho – Gábriša a jeho otca Juraja. Vojenských osobností, ktoré sa tiež podieľali na kreovaní slovného zvratu, vari každému Slovákovi známeho ako „husársky kúsok“. O tomto historicky pravdivom vojenskom „kúsku“, zrealizovanom rakúskou armádou obsadením pruského Berlína počas rakúsko – pruskej vojny za čias panovania cisárovnej Márie Terézie, však podrobnejšie pojednáva autor diela. Osobitý význam tejto jeho publikácie potvrdzuje prostredníctvom predslovu aj sám jeho iniciátor, mons. František Rábek, biskup – ordinár Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky.

Pohľad tvorcu monografie na doterajšie spektrum zverejnených informácií o mojtínskom rodákovi, uhorskom husárovi Ladislavovi Gábrišovi, ktorý neskôr prijal aj priezvisko Škultéty, sa uvádza v kriticky ladenom prológu diela. Na svojho literárneho „abonenta“ od jeho narodenia cez detstvo, zobrazujúc súčasne aj jeho rodinné pomery, sa sústreďuje V. Segeš hneď v prvej hlave textu knihy. V druhej, skúmanú personálnu, vojenskú a politickú problematiku rozširujúcej kapitole, je deskriptívnou metódou prezentovaný zástoj Slovenska v habsburskej monarchii v storočí dynastických vojen. Obsah jej textu prezentuje postavenie veľmožov, šľachty a poddaných v sociálne diametrálne a konfliktne koncipovaných sociálnych vzťahoch panujúcich v politicky upevňujúcej sa rakúskej habsbursko – lotrinskej monarchii. Zároveň tu možno zaznamenať aktuálne žitý život obyvateľstva v slovenských, resp. uhorských mestách a mestečkách. Autor monografie sa však v tretej kapitole diela ponára už bezprostredne do vojensko – bezpečnostnej problematiky tej doby. Totiž, nielen načrtáva, ale dokonca pomerne podrobne aj vykresľuje hlavné črty vojenstva v dobe dynastických vojen 1711 až 1792. Obsah štvrtej hlavy diela

je koncipovaný tak, aby bolo možné pochopiť dobovú organizáciu habsburskej armády, spoznať druhy jej vojsk, ako aj jej výzbroj a výstroj. Osobitú pozornosť musel preto autor venovať už postaveniu a činnosti Dvorskej vojnovej rady a generality. Na túto časť textu nadväzuje stať zameraná na dôstojníkov, poddôstojníkov a mužstvo. Druhom vojsk je venovaný priamo nadväzujúci text ďalšej podkapitoly. Piata hlava diela nesie názov „Vojny o habsburské dedičstvo“. Možno povedať, že jej obsah je v mnohom poučný aj pre kreátorov, resp. tvorcov súčasných, tzv. moderných medzinárodných vzťahov vrátane nevypočítateľnosti rizík ich vývoja a cieľového smerovania. Odráža sa to najmä v obsahu state, pojednávajúcej o pomoci uhorských stavov za prvej sliezskej vojny, ale aj v nadväzujúcom texte zameranom na druhú sliezsku vojnu.

Šiesta kapitola monografie je zameraná osobnejšie, keďže nesie názov „S otcom v radoch husárskeho pluku (1750 – 1756)“. Sprítomňuje nielen osudy Hadíkovho 8. uhorského husárskeho pluku usídleného v mierových garnizónach, ale aj na bojiskách. Živo pôsobia najmä zobrazenia bojov a bojovníkov, správajúcich sa podľa stanovenej „muštry“, čiže vojenských predpisov. Medzi ktorými dokonca na bojisku vynikali práve slovenskí Gábrišovci, otec aj syn. Siedma hlava knihy je pre pozorného čitateľa živým duchom doby, pretože hovorí o virvare sedemročnej vojny. Autor má na mysli tretiu sliezsku vojnu a v jej kontexte zriadenie Vojenského radu Márie Terézie, ktorý bol v našich končinách až do roku 1918 najvyšším vojenským vyznamenaním. Vzácne udeľovaným bol aj pre tie okolnosti, na ktoré V. Segeš poukazuje v diele. Sprítomňuje tak skutočne striedavé vojenské úspechy a neúspechy na oboch stranách bojujúcich štátov, Rakúska i Pruska, ktoré vystriedali mierové roky 1763 - 1778. Bližšie sú zobrazené v ôsmej hlave publikácie. Deviata kapitola knihy je opäť venovaná nepokojným časom, ktoré sú stvárnené v texte o vojne o bavorské dedičstvo (1778 – 1779), a „pokojná“ desiata hlava diela uvádza čitateľa znova do mierového desaťročia s nizozemskou anabázou (1779 – 1787). Turecké výboje sú súčasťou slovenských národných dejín, a tak sa aj autor v jedenástej kapitole zameral na ne. Na Balkáne proti Osmanom (1787 – 1791) je jej preto privlastnený tento názov. Na zmeny vo vojenstve v dôsledku napoleonských vojen sa Vladimír Segeš upriamil v dvanástej kapitole. Zobrazil v nej výnimočnosť Napoleona Bonaparteho, ako aj habsburského reformátora armády - arcivojvodu Karola. V trinástej hlave je predstavený reťazec koaličných vojen (1792 – 1815), a to od prvej koaličnej vojny k druhej, tretej, štvrtej, piatej a šiestej protifrancúzskej koalícii. Autor každej z nich venuje v texte kapitoly samostatný rozbor. Osobitne pútavo je spracovaná štrnásta kapitola monografie, zameriavajúca sa na život zástavníka v povojnovej dobe (1816 – 1831). Popisuje presun 8. husárskeho pluku z Haliče do Sedmohradska a späť, aj jeho pestré peripetie, na pozadí ktorých vyniká osobné stretnutie slovenského husára, vtedy už sedemdesiatpäť rokov v rakúskej armáde slúžiaceho zástavníka Ladislava Škultétyho – Gábriša s rakúskym cisárom Františkom II. vo viedenskom Hofburgu v roku 1825. Ešte stále vojensky činný zástavník Škultéty – Gábriš mal v tom čase „odžitých“ už 87 rokov svojho veku! Autor tohto biograficko – historického vedeckého monografického diela zároveň v závere jeho textu predostiera cenné svedectvo vtedajšieho plukovného kaplána Michala Staročeka, čerpaného z jeho vlastnoručne spísaných a dosiaľ zachovaných pamätí. V nich poskytuje autentickú osobnostnú charakteristiku uhorského husárskeho korneta Ladislava Škultétyho – Gábriša, v desiatkach vybojovaných bitiek dvakrát ťažko zraneného bojovníka, a napriek tomu hlboko

veriaceho rímskeho katolíka ovládajúceho okrem rodnej slovenčiny aj maďarčinu, nemčinu, latinčinu a francúzštinu. Človeka, ktorý vo vojenskej rovnošate odslúžil 81 rokov, ktorý sa tešil mimoriadnej úcte doslovne všetkých príslušníkov 8. husárskeho pluku. Potvrdzuje to fakt, že ho oslovovali „Otecko“. Zástavník uhorského 8. husárskeho pluku Ladislav Škultéty – Gábriš zomrel 19. augusta 1831 vo veku 93 rokov. Jeho telesné pozostatky sú uložené v mojtínskom, veľkolepo vybudovanom kostole, ktorý bol postavený z peňažných prostriedkov venovaných cisárom kornetovi Ladislavovi Škultétymu – Gábrišovi osobne. Ten ich, ani o tom nevediac, použil vlastne i na výstavbu svojej súčasnej hrobky.

Publikáciu uzatvára text krátkeho epilógu a doslovu, pričom si vnímavý čitateľ určite všimne aj jej prílohy. Autor totiž medzi ne zaradil prepis pozoruhodného textu vojenského dokumentu spísaného v staršej slovenčine v roku 1765 *WOGÁNSKE ARTYKULE* (Vojenské artikuly). Vojenské články a prísaha podľa najnovšieho reglementu z roku 1786 predstavuje druhú prílohu textu monografie. V tretej prílohe diela je mimoriadne prehľadne chronologicky zmapovaná životná púť a vojenský itinerár Ladislava Škultétyho – Gábriša. Samozrejmou súčasťou knihy je prezentácia použitých a odporúčaných prameňov, edícií a literatúry. Zastávame názor, že obsah diela uvedený v jeho závere bude nesporne iniciovať nielen čitateľskú priazeň venovanú recenzovanej publikácii, ale bude inšpirovať aj študentov Akadémie Policajného zboru v Bratislave na spracovanie životných osudov slovenských osobností, ktoré vstúpili do policajných dejov či už v bývalom monarchistickom, alebo neskoršom republikánskom režime vládnucom Slovensku a jeho národu.

Dielo Vladimíra Segeša venované Ladislavovi Škultétymu – Gábrišovi je z hľadiska formy i obsahu možné posudzovať ako unikátne, obohacujúce nielen fond slovenskej národnej literatúry, ale aj klenotnicu vedeckých literatúr a knižníc štátov ostatnej Európy. Najmä Maďarska, Rakúska, Nemecka a Francúzska.

pplk. doc. PhDr. Ing. Bc. Kristína Králiková, PhD., MBA

docent
Katedra správneho práva
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: kristina.kralikova@minv.sk